

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне і практичне значення
результатів дисертації Басараби Ірини Олегівни на тему
«Ідіоматичний простір англомовного художнього військового тексту»,
поданої
на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 035 – Філологія
в галузі знань 03 – Гуманітарні науки**

1. Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету

Рецензована дисертація є завершеним дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати щодо структурно-семантичних і функційних особливостей фразеологічних одиниць ідіоматичного простору англомовних художніх текстів на військову тематику. За своїми метою, об'єктом, предметом, теоретичним значенням та практичним застосуванням обрана тема видається важливою й актуальною.

Дисертаційне дослідження виконано в межах комплексної науково-дослідної теми факультету іноземних мов Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «Актуальні проблеми іноземної філології, перекладознавства та методики викладання германських і романських мов», затвердженої вченою радою факультету іноземних мов Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 2 від 23 лютого 2016 року, номер державної реєстрації 0116U001434).

Метою роботи є дослідити структурно-семантичні та функційні особливості ФО в АХТВТ і верифікувати особливості їх функціонування з використанням лінгвостатистичних методів.

2. Формулювання наукового завдання, нове розв'язання якого отримано в дисертації.

Завдання дослідження полягають в тому, щоб:

- обґрунтувати теоретичні положення та підбір верифікаційного інструментарію дослідження ФО в АХТВТ;
- визначити лінгвальні особливості ФО в досліджуваних текстах;
- здійснити класифікацію ФО за частино-мовним критерієм;
- здійснити семантичну класифікацію ФО з використанням категоріального підходу;
- визначити функційні особливості ФО в АХТВТ;
- проаналізувати ідіоматичний простір АХТВТ в лінгвостатистичному вимірі.

Об'єктом дослідження виступають фразеологічні одиниці англomовних художніх текстів на військову тематику.

Предметом дослідження є структурно-семантичні особливості функціонування фразеологічних одиниць в англomовних художніх текстах на військову тематику та верифікаційний інструментарій встановлення особливостей їх функціонування.

Специфікою теми зумовлений комплексний підхід до застосування **методів дослідження**, серед яких загальнонаукові методи та специфічні методи лінгвістичних досліджень. Індукцію та дедукцію застосовано для формулювання умовиводів щодо особливостей функціонування ФО в АХТВТ. За допомогою аналізу та синтезу здійснено структурування ФО. Порівняння використано для співставлення структурних моделей фразеологізмів і встановлення подібності та відмінності ФО. Систематизацію та класифікацію застосовано для реалізації системного підходу до вивчення фразеологічного простору АХТВТ та класифікації ФО за частино-мовним і структурним критеріями. Метод експертних оцінок використано для отримання експертної думки з метою забезпечення об'єктивності результатів дослідження. Ймовірно-статистичні методи використані для встановлення виду статистичного розподілу ФО у відібраному текстовому експериментальному матеріалі, встановлення кореляційних зв'язків між встановленими в ході дослідження категоріями (класифікаціями, лексико-семантичними

категоріями ідіоматичного простору АХТВТ, їх наповненням), систематизації та доведення достовірності отриманих результатів, висунутих припущень і висновків. Опис семантичної структури ФО, встановлення тотожності денотації і визначення асоціацій та емоційно-оцінкових навантажень ФО у АХТВТ здійснено за допомогою методів семантичного аналізу. Методи лінгвостатистики застосовані для оцінки результатів дослідження особливостей функціонування ФО у АХТВТ щодо їх адекватності об'єктивним параметрам досліджуваних випадкових величин, а також лінгвістичної інтерпретації результатів математичної оцінки. Метод аналізу за безпосередніми складниками використано для встановлення синтаксичної структури фразеологізмів і їх класифікації. Метод структурного моделювання – для дослідження лексичної сполучуваності ФО. Метод словникових дефініцій застосовано для встановлення значень ФО і формування власного словника ФО, що вживаються в АХТВТ. Метод фразеологічного опису залучено для виокремлення ФО, їхньої класифікації та інтерпретації. Метод фразеологічної ідентифікації використано для визначення фразеологічності набору слів та можливості його віднесення до ФО. Контекстуальний аналіз застосовувався для встановлення функцій, які відіграють у досліджуваних текстах ФО, а також лексико-семантичних особливостей функціонування ФО у художніх текстах, їх властивостей і метафоричності.

Актуальним є застосування методів квантитативного аналізу для дослідження лексико-граматичних особливостей ФО в АХТВТ, внутрішньої форми, вмотивованості та метафоризації ФО, семантичної класифікації ФО, аналізу ідіоматичного простору АХТВТ та визначення функційних особливостей ФО в АХТВТ.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертанткою, та їх новизна.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що в ньому: удосконалено комплексний підхід до визначення ФО та її ролі в АХТВТ; вперше здійснено класифікацію ФО АХТВТ з урахуванням їх лінгвальних

особливостей; вперше проведено класифікацію ФО в АХТВТ за частиномовним критерієм; вперше схарактеризовано ідіоматичний простір АХТВТ та семантичний статус ФО в АХТВТ з урахуванням внутрішньої форми, вмотивованості та метафоризації ФО; вперше проведено семантичну класифікацію ФО АХТВТ на основі категоріального підходу; набуло подальшого розвитку дослідження функційних особливостей ФО в АХТВТ; набув подальшого розвитку комплексний підхід щодо застосування квантитативних методів до дослідження ФО АХТВТ.

4. Обґрунтованість та достовірність результатів дослідження підкріплюються достатнім масивом матеріалу дослідження – проаналізовано 1670 ФО, зібраних із 7 джерел методом наскрізного виписування. Застосування квантитативних методів засвідчило, що статистична похибка для зазначеного обсягу вибірки становить 3,2%.

Достовірність результатів дослідження зумовлена використанням множини загальнонаукових та спеціальних лінгвістичних методів дослідження.

Проведені розрахунки щодо організації вибірки, відбору лінгвістичного матеріалу, вибору ФО та оцінки репрезентативності вибірки дають підстави стверджувати, що результати дослідження особливостей вживання ФО, їх структури в АХТВТ та класифікації забезпечують достатній рівень статистичної значущості, адекватності та достовірності.

5. Рівень теоретичної підготовки здобувачки, її особистий внесок у розв'язання конкретного наукового завдання. Рівень обізнаності дисертантки з результатами наукових досліджень інших вчених.

Здобувачка володіє високим рівнем теоретичної підготовки. Прослідковується висока обізнаність з працями інших вчених, дослідження яких є релевантними для вивчення ФО в АХТВТ, зокрема відомих мовознавців (М. Алефіренко, Ш. Баллі, Ф. Бацевич, В. Виноградов, Я. Гнезділова, С. Денисова, Т. Космеда, О. Матвієнків, А. Назарян, В. Телія, І. Чернишова, А. Cowie, Ch. Fernando, B. Fraser, L. Smith та ін), дослідників лексичного та

фразеологічного простору різних мов, загалом, і англійської, зокрема (І. Бехта, В. Бялик, С. Денисенко, Ю. Зацний, О. Левченко, І. Осовська, А. Супрун, В. Чередниченко, К. Мізін, Н. Burger), вчених, які досліджували класифікацію ФО (М. Алефіренко, Ш. Баллі, Я. Бечко, В. Білоноженко, Ф. Буслаєв, П. Гіро, О. Голубовська, О. Зубач), семантику, структуру й лексичний склад ФО (Г. Артеменко, Я. Баран, О. Білоус, Л. Булаховський, К. Декатова, М. Зимомря, А. Косенко, Ю. Прадід, С. Пташник, І. Тепляков, В. Ужченко, Д. Ужченко, А. Євчук, Н. Єсипенко), проблеми походження та методи вивчення ФО, структуру та ознаки ФО, ідіоматику та фразеологічну когерентність, встановлення універсалій щодо утворення ФО і їх функціонування в англійській мові (Н. Амосова, О. Кунін, О. Левченко, А. Cowie, Ch. Fernando, V. Fraser, L. Smith), вивчали ФО у системі мова–мовлення, їх фразеологічні трансформації у художньому тексті (Л. Давиденко, А. Заслонкіна, Н. Лисецька, С. Пташник, Т. Свердан, Н. Скиба, L. Jaeger, S. Gries), досліджували проблеми лінгвокультурологічного/етолінгвістичного, когнітивно-дискурсного, когнітивно-ономасіологічного, комунікативно-прагматичного підходів в аспекті застосування ФО (О. Левченко, А. Марковська, І. Чибор, F. Voers, T. Dijk), особливості функціонування ФО у творах різних стилів і жанрів (Я. Билиця, І. Осовська, І. Єременко), фразеологічну ідеографію (Т. Князь, І. Колесніков, К. Мізін, І. Мирошніченко, І. Патен), займалися поповненням корпусу фразеологічних типів фразеологічними виразами (Н. Венжинович, К. Мізін), дослідженням особливостей і характеру усталених словосполучень і зворотів, їх «внутрішньої форми» та значення (О. Потєбня), дослідженням фразеології як лінгвосеміотичного феномену, що представляє собою характерну «підмову», в якій у сталій формі транслюються історико-міфологічне сприйняття дійсності, культурна спадщина народу, уявлення етносу про навколишній світ, а також рефлексивний досвід предків (О. Селіванова, Т. Князь).

Здобувачка дослідила структурно-семантичні та функційні особливості ФО ідіоматичного простору АХТВТ. Для дослідження здобувачка

комбінувала використання різних теорій: *семантичних полів та категорій* (J. Trier, L. Weisgerber), *фреймової семантики* (Ch. Fillmore), *концептуальної метафори* (R. Langacker, W. Croft, G. Lakoff & M. Johnson), *концептуальної метонімії* (Z. Kovesces), мовленневих актів та напрацювань лінгвопрагматики та комунікативної лінгвістики.

6. Практичне значення одержаних результатів полягає в поглибленні розуміння та вивчення проблем, пов'язаних із виявленням морфологічних і лексико-семантичних особливостей функціонування ФО в англomовних художніх текстах на різну тематику, що доповнює та розширює уявлення про сучасне мовознавство. Результати та висновки з дисертаційного дослідження можуть бути використані на лекційних і практичних заняттях із лексикології («Лексикографія», «Фразеологія», «Словотвір»), теорії перекладу. Основні положення можуть бути впроваджені як у педагогічну практику (укладання підручників та методичних вказівок), так і в науково-дослідницьку практику (для написання кваліфікаційних робіт). Значна частина дослідження може бути застосована при викладанні дисципліни «Англійська мова для професійного спрямування» у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти.

7. Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок здобувачки в публікації.

Усі подані в дисертації наукові результати отримано автором самостійно. У статті [Iryna Basaraba, Olha Lemeshko Correlation of cognitive abilities and translation skills of phraseological units. SKASE. Journal of Theoretical Linguistics. Košice, Slovak Republic, 2021. Volume 18, No.2. P. 34-50. URL: http://www.skase.sk/Volumes/JTL49/pdf_doc/03.pdf], яка написана у співавторстві, особисто здобувачу належать: гіпотеза про залежність механізмів розпізнавання фразеологічних одиниць у текстах від рівня сформованості когнітивних навичок читача; теоретичне дослідження механізмів розпізнавання ФО у текстах на військову тематику; формування

програми та проведення експериментального дослідження щодо об'єктивності висунутої гіпотези, що становить 80% від наукового внеску.

Результати перевірки тексту дисертації з використанням антиплагіатної системи UNICHECK показав на 2,18% схожості з джерелами з Інтернету. Робота відповідає принципам академічної доброчесності.

Публікації. Основні положення й практичні результати дисертаційного дослідження висвітлено в двадцяти публікаціях, вісім із яких вийшли друком у фахових виданнях України в галузі філології (5,03 др. арк.), одна - у періодичному виданні Web of Science у галузі філології (1,15 др. арк.), та одинадцяти тезах доповідей на міжнародних і всеукраїнській наукових конференціях (1,21 др. арк.). Загальний обсяг публікацій становить 7,39 др. арк.

Результати дисертації повною мірою викладені в зазначених публікаціях.

Список публікацій здобувача за темою дисертації

Статті у зарубіжних виданнях індексованих у науко-метричній базі Web of Science:

1. Iryna Basaraba, Olha Lemeshko Correlation of cognitive abilities and translation skills of phraseological units. *SKASE. Journal of Theoretical Linguistics. Košice, Slovak Republic*, 2021. Volume 18, No.2. P. 34-50.

URL:<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000734931200003>

Статті у наукових фахових виданнях України:

2. Басараба І. Фразеологія та фразеологізм у скопусі лінгвістичних студій. *Збірник наукових праць Чернівецького національного університету імені Ю.Федьковича. Сер. Германська філологія*. Чернівці, 2020. № 823. С. 10–15.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchnugf_2020_823_4

3. Басараба І. Англомовні фразеологічні одиниці: проблема класифікації. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Сер. Філологія. Соціальні комунікації*. Київ, 2020. Том 31 (70) № 4 Ч. 2. С.1–8.

DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.4-2/01>

URL:

http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/4_2020/part_2/3.pdf

4. Басараба І. Лексико-семантичні поля фразеологічного простору англомовного військового дискурсу. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2021. № 16. С. 45–50.

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.16.8>

URL: <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/16/10.pdf>

5. Basaraba I. Methodological research approaches and methods of phraseological space of English military discourse. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2021. № 41(1). С. 87–92.

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/41-1-13>

URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/41_2021/part_1/15.pdf

6. Басараба І. Функціональні особливості художнього військового тексту. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2022. №. 52. С. 128–133.

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/52-1-18>

URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/52_2022/part_1/18.pdf

7. Басараба І. Метафоризація фразеологічних одиниць англомовного художнього тексту. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2023. №. 59, ТОМ 1. С. 120–124.

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/59-1-17>

URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/59_2023/part_1/17.pdf

8. Basaraba I. Functioning of Metaphorized Phraseological Units in Military Prose. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2023. № 27. Том 1. С.64 – 69.

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.1.11>

URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/27/part_1/11.pdf

9. Basaraba I. Linguistic and statistical analysis of the content of the idiomatic space of English military-oriented texts. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. Хмельницький, 2023. № 27. С. 180–185.

DOI <https://doi.org/10.31891/2415-7929-2023-27-38>

URL: <http://apfp.khnu.km.ua/wp-content/uploads/sites/5/2023/08/2023-27-36.pdf>

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

10. Басараба І. Аналіз підходів до розуміння поняття фразеологічні одиниці. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України: тези міжнародної науково-практичної конференції (Хмельницький, 22 листопада 2019 року)*. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2019. С. 592–594.

URL: https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/1konferen_listopad_2019.pdf

11. Басараба І. Аналіз підходів до розуміння понять «Фразеологія» та «Фразеологізми». *«Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та перспективи»*: міжнародна науково-практична конференція, 12-13 вересня. Одеса, 2019. С. 284.

URL: <https://drive.google.com/file/d/1-AgveXtaWuNffvj1IY317LUO7SeIquB7/view>

12. Басараба І. Лінгвокультуристичні аспекти походження та змісту фразеологізмів. *«Сучасна філологія: тенденції та пріоритети розвитку»*: міжнародна науково-практична конференція, 22-23 травня. Одеса, 2020. С.7–11.

13. Basaraba I. Role of Phraseologisms of English military discourse. *«Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та перспективи»*: міжнародна науково-практична конференція, 10-11 вересня. Одеса, 2020. С.423–424.

URL:

<https://vaodesa.mil.gov.ua/images/docs/conference/2020/10.09/Збірник%20тез%20доповідей.pdf>

14. Басараба І. Вибір розміру вибірки для вивчення змісту і функцій ідіом військового дискурсу в сучасній англійській мові. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки й оборони України : тези XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (26 листопада 2020 року). Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2020. С.760–762.*

URL:

https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/2konferen_listopad_2020.pdf

15. Басараба І. Вмотивованість фразеологічних одиниць воєнної сфери. *«Мова і засоби масової комунікації на сучасному історичному етапі»*: міжнародна науково-практична конференція (10-11 вересня). Львів, 2021. С.60–62.

16. Басараба І. Особливості лексико-семантичних полів фразеологізмів у текстах на військову тематику. *«Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє»*: XVII Міжнародна науково-практична конференція (26 листопада). ВІКНУ, Київ, 2021. ТОМ 1, С.105-106.

URL: https://mil.knu.ua/files/316_1096704357.pdf

17. Басараба І.О. Дослідження особливостей структури фразеологічних одиниць військових текстів. *«Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України»*: II Міжнародна науково-практична конференція (25 листопада). НАДПСУ, 2021. С.746–748.

URL:

<https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/tezy-ii-mizhnarodna-naukovo-praktychna-konferencziya-osvitno-naukove.pdf>

18. Басараба І. Семантичні особливості художніх текстів на військову тематику. «*Technologies and strategies for the implementation of scientific achievements*»: I International scientific and theoretical conference (27 May). Stockholm, 2022. P.89–90.

URL:

<https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/issue/view/27.05.2022/747>

19. Басараба І. Семантичний аспект фразеологічних одиниць англійської мови. «*Current trends and fields of philological studies in the challenging reality*»: International scientific conference (July 29–30). Riga, 2022. С. 137–139.

URL:

<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/240/6552/13741-1>

20. Басараба І. Особливості функціонування фразеологізмів у прозі військового спрямування. «*Міжнародна та національна безпека: Теоретичні і прикладні аспекти*»: VII Міжнародна науково-практична конференція, 17 березня. Дніпро, 2023. С. 780-782.

URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/10997>

8. Оцінка мови і стилю дисертації.

Структуру роботи загалом можна схарактеризувати як таку, що логічно підпорядковується поставленій меті. Композиція розділів відповідає послідовності конкретних завдань, що успішно вирішуються. Основні теоретичні положення та висновки роботи не є суперечливими, оскільки вони аргументовані й підкріплені доречними прикладами.

9. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту.

Зміст дисертації відповідає чинним вимогам до оформлення дисертації, встановленим освітньо-науковою програмою «Філологія» галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 Філологія.

10. Дотримання нормативних вимог щодо оформлення дисертації.

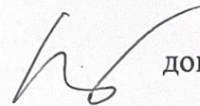

Дисертація складається з анотацій двома мовами, списку опублікованих праць автора, переліку умовних позначень, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

11. Рекомендації дисертації до захисту

За результатами публічної презентації результатів дисертації та їх обговорення на засіданні кафедри германського, загального і порівняльного мовознавства факультету іноземних мов Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича 4 жовтня 2023 року дисертацію Басараби Ірини Олегівни «Ідіоматичний простір англомовного художнього військового тексту» рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 – Філологія галузі знань 03 Гуманітарні науки.

Голова засідання
в. о. завідувача кафедри
германського, загального
і порівняльного мовознавства
Чернівецького національного
університету ім. Ю. Федьковича

доц. Кудрявцева О. Д.

«4» жовтня 2023 р.

